

Systemiteoreettinen pohja LAPE-työskentelyssä ja johtamisessa

Toimintakulttuurin muutos -seminaari

31.10.2017

Yleinen systeemiteoria – lähtökohta systeemiselle ajattelulle

- Systeemiteorian näkökulmasta organisaatiot nähdään sosiaalisina yksikköinä, jotka koostuvat osasysteemeistä.
- Osasysteemejä rakennetaan ja uudelleenrakennetaan tiettyjen päämäärien saavuttamiseksi.
- Sekä osasysteemien välisistä että systeemin ja ympäristön välisistä vuorovaikutussuhteista riippuu, millaiseksi organisaatioiden toiminta muodostuu.

Systemisyysajattelu ihmistieteissä

- Systemi nähdään koostuvan ihmisistä ja ihmisten välisistä suhteista, jotka muodostavat kokonaisuuden.
- Ihmisten väliset vuorovaikutussuhteet ovat systeemin rakenne ja muodostavat organisaation.
- Dialogisuus ja vuorovaikutus korostuvat.

Systemisyyden tausta-ajatuksia

- Systemille syntyy uusia ominaisuuksia, joita sen osilla ei ole, sillä **kokonaisuus on enemmän kuin osiensa summa.**
- Olemme vastavuoroisesti riippuvaisia toisistamme – kehittyäksemme tarvitsemme toistemme näkökulmia. Yhdessä tekemällä syntyy uutta.
- Pyritään välttämään kapea-alaista näkökulmaa.
- Systemiajattelua tarvitaan, jotta ymmärretään vaikutukset.

Systeeminen kehittäminen lasten ja perheiden palveluiden osalta

- yhtenäinen päämäärä, jota rakenteet, prosessit ja toiminnot palvelevat
- toiminnot vaikuttavat toisiinsa ja asiakkaisiin
- Organisaation systeemit on suunniteltu palvelemaan asiakastyötä.
- Palveluiden yhteisen osaamisen ja resurssien hyödyntäminen asiakkaan parhaaksi.
- Kokonaisvaltainen tuki, jossa erityistason tukimuodot nivelletään osaksi perheen arkea ja perustasolla toteutuvaa tukea.

Systeminen ajattelu lasten ja perheiden palveluissa

- Kaikki lapsi- ja perhepalvelut ovat osa samaa systeemiä.
- Lastensuojelu on osasysteemi organisaatiossa.
- Asioita lähestytään aina jostain positiosta käsin → esimerkiksi lastensuojelu on osa lapsi- ja perhepalveluiden systeemiä.

Systeeminen ajattelu lasten ja perheiden palveluiden uudessa toimintakulttuurissa

- Kokonaisvaltaisuus: lapsen, vanhempien ja koko perheen tukeminen
- Asiakaslähtöisyys: yhteinen tuki rakentuu lapsen ja perheen tarpeen mukaan.
- Suhdeperustaisuus: vuorovaikutus tapahtuu kohtaamisessa, suhteen luominen ja jatkumollisuus.
- Ominaista pyrkimys pois ongelmakeskeisyydestä, lapsi, perhe ja monialainen auttaminen nähdään yhteisenä systeeminä.

Perhe systeemisenä yksikkönä

- Lapsi ja perhe systeemin keskiössä
 - tilanteen tarkastelu sosiaalisena systeeminä
 - asiakaskeskeisyys
- Työn kohteena on koko perhe (systeemi) ei yksittäisen ”ongelman hoitaminen”.
- Lapsi, perhe ja arkiympäristö muodostavat oman systeeminsä.
- Perhe ja palvelut liittyvät yhteiseksi systeemiksi.

Systemeeminen ajattelu

On tapa tarkastella ihmistä ja ympäristöä kokonaisvaltaisena systeeminä, jossa kaikki vaikuttaa kaikkeen, unohtamatta yksilöä.

- Systemeisyys korostaa ihmisten välisiä vuorovaikutussuhteita.
- Yhden osion muutos → koko systeemissä tapahtuu muutos
- Systemeemen työskenntelyn sukulaiskäsitteitä ovat mm. ihmissuhdeperustainen työ ja dialoginen lähestymistapa.

Miksi systeeminen ajattelu?

- Juurisyyt eivät ole yksilöiden ongelmia vaan löytyvät pikemmin suhteista ja vuorovaikutuksesta.
- Kontekstin merkitys
- Ei lineaarista vaan sirkulaarista kausaliteettia
- Työntekijöillä ei ole vastauksia ja ratkaisuja kaikkiin ongelmiin.
- Ratkaisuja etsitään yhdessä, ei tehdä yksin.

Tunnusomaista systeemiselle ajattelulle

- Tukea ja kehittymistä, yhteistä oppimista
- Joustava, toimintaansa korjaava, oppiva
- Virheet ovat sallittuja ja niistä opitaan yhdessä.
- Kannustetaan asiantuntijuuden hyödyntämiseen, joustavuuteen ja luovuuteen.

Systeminen lähestymistapa

- Kohtaaminen tapahtuu dialogissa, reflektoiden ja oppien.
- Asioiden/tilanteiden näkeminen suuremmissa yhteyksissä.
- Uusia näkökulmia tuotetaan yhdessä.
- Yhdessä voidaan luoda eteenpäin katsovaa fokusta, joka voi tuoda uutta ymmärrystä kaikille osapuolille.
- Ei pidetä kiinni, vaan annetaan dialogin viedä kaikkien osapuolten oppimisprosessiin, jonka pohjalta voi toimia uudella tavalla.

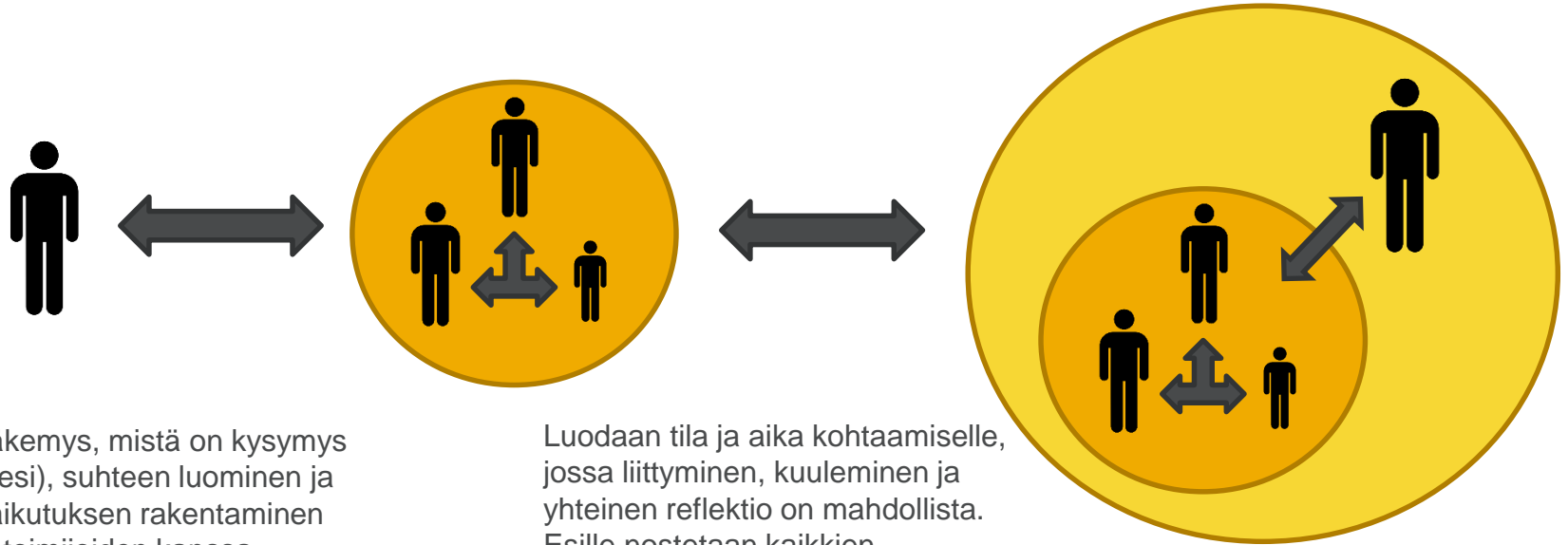
Systeemisen työskentelyn mukainen yhteistyö

- Onnistunut yhteistyö edellyttää välittömistä päätöksistä pidättäytymistä, eri näkökulmien esille nostamista ja yhteen saattamista sekä tavoitteiden yhteen sovittamista. Sitä ennen ongelmat näyttäytyvät epäselvinä tai näennäisen selvinä.
- Näkökulmien yhteen saattaminen yleensä lisää eri osapuolten keskinäistä arvostusta.
- Arvostus syntyy sen tiedostamisesta, ettei ongelmaa voida kokonaisuudessaan ymmärtää ilman eri näkökulmien esille nostamista.
- Tämä voi auttaa toimijoita löytämään roolinsa ongelman ratkaisemisessa ja kannustaa vastuun jakamiseen.

Systemisyys johtamisessa

1. Kyky hahmottaa organisaation toiminta kokonaisvaltaisena systeeminä, tunnistaa sitä kautta onnistumisen esteitä ja kohdata ja ratkoa ne tavalla, joka arvostaa kaikkia osapuolia → yhteensovittavaa johtamista
2. Ymmärrys siitä, että on osa organisaatiota, eikä asioiden äärellä olla yksin.
3. Ymmärtää ja mahdollistaa työryhmänsä, tiiminsä ja työntekijänsä systemisen työtteen asiakastyössä → tuki työntekijöille
4. Ymmärtää, että systemisyys ei oman tekemisen ulkopuolella vaan läsnä kaikessa vuorovaikutuksessa. Vaikutetaan samalla sisältäpäin eli jokainen kohtaaminen on pyrittävä rakentamaan niin hyväksi kuin mahdollista → vaatii aikaa, muiden osallistamista ja yhteistä reflektiota → pyrittävä aidosti kuulemaan eri näkökulmia parhaan mahdollisen lopputuloksen saamiseksi → avointa ja demokraattista johtamista.

Esimerkki systeemisen mallin mukaisesta työskentelystä pulmallisessa tilanteessa

Oma näkemys, mistä on kysymys (hypoteesi), suhteen luominen ja vuorovaikutuksen rakentaminen muiden toimijoiden kanssa

Luodaan tila ja aika kohtaamiselle, jossa liittyminen, kuuleminen ja yhteinen reflektio on mahdollista. Esille nostetaan kaikkien näkemykset (hypoteesit) ja syntyneet uudet näkemykset. Näiden pohjalta syntyneistä ratkaisuehdotuksista rakennetaan yhteistä suunnitelmaa.

Systemisyys organisaatiossa

- Systemisen ajattelun mukainen työskentely ei ole menetelmä
- Toimiakseen vaatii muutoksia myös arvoihin, rakenteisiin ja johtamiseen
- Organisaatiossa rakennetaan strategiaa, joka perustuu yhteisiin arvoihin
- Organisaation systeemit suunnitellaan palvelemaan asiakastyötä
- Lapsille ja perheille tarjotaan tukea mahdollisimman varhaisessa vaiheessa
- Vanhemmuutta tuetaan niin, että lapset voivat elää turvallisesti omissa perheissään
- Yhteiskunnan puuttuminen perheen elämään minimoidaan

Lähteet

- Katarina Fagerström (2016) Ihmissuhteita rakentava ja ylläpitävä lastensuojelu. Hackneyn malli ja systeminen käytäntö lastensuojelutyössä. Työpaperi 42/2016. THL
- Pia Lahtinen, Leena Männistö & Marketta Raivio (2017) Kohti suomalaista systemistä lastensuojelun toimintamallia –keskeisiä periaatteita ja reunaehtoja. Työpaperi 7/2017. THL
- Päivi Petrelius (2017) LAPE-hanke tuo systemiseen työtteen lastensuojelutyöhön.
- David Forrester ym. (2013) Reclaiming Social Work. An Evaluation of Systemic Units as an Approach to Delivering Children's Services. University of Bedfordshire.

Kiitos!

 #lapemuutos

stm.fi/hankkeet/lapsi-ja-perhepalvelut

Tiina Civil, projektikoordinaattori, Pirkanmaan perheiden palveluiden uudistaminen – PIPPURI
tiina.civil@sastamala.fi